

Im Juli 1901 sammelte ich unter Eichengebüsch auf der Halbinsel Lapad bei Ragusa eine *Melica*-Art, die mit vielen anderen schönen Sachen aus Dalmatien und Montenegro bis zum vorigen Jahre auf die Einreihung ins Herbar warten musste. Dabei stellte sich heraus, dass es *Melica picta* K. KOCH ist, also ebenfalls eine neue Spezies für Dalmatien. POSPICAL (Flora Küstenl I. 90) gibt *Melica picta* auch bei Ruttars am Judrio an. Diese Angabe ist zwar noch nachzuprüfen, da der sonst so genaue und ausführliche Diagnostiker auffallenderweise das lange Blatthäutchen, durch welches sich *picta* von *nutans* unterscheidet, nicht erwähnt und ausserdem die Aehrchen seiner Pflanze nur 4 mm. lang fand, was mir ebenfalls etwas verdächtig erscheint; aber auch für den Fall, dass sich POSPICAL geirrt hätte, ist nun durch meinen eigenen Fund nachgewiesen, dass sich das Areal der *Melica picta* bis an die Adria erstreckt.

Szerző cikkében a *Melica picta* K. KOCH-ot, mint Dalmácia flórájára nézve új növényt, közli Lapad félszigetről Ragusa mellől.

Ezenkívül ismerteti az *Allium Ampeloprasum* L. var. *lusiense* HAR. és az *Antirrhinum tortuosum* BOSC. újabb dalmáciai lelőhelyeit.

Peloriás *Linaria vulgaris* előfordulása Budapesten.*)

Irta:) Fehér Jenő (Budapest).
Vou:)

A mióta TUZSON JÁNOS a Természettudományi Közlöny¹⁾ hasábjain a peloriás gyujtoványfüvet DE VRIES elméletével kapcsolatban ismertette, hazánkból két helyről is jelentették e ritka növény előfordulását. Európából az említett cikk mindössze *Upsala* (1744.), *Göttingen* (1791.), *Berlin* (1825.), *Zandvort* (1874.), *Oldenzaal* (1896.) lelőhelyeket említi, itt-ott máshol is ráakadtak, így hazánkban is.

Hazánkban való előfordulásáról először BRASSAI SÁMUEL tesz említést a Magyar Növénytan Lapokban (Egy pár kis curiosum).

TUZSON cikkének megjelenése után először RÓNA JENŐ ismerteti *Pécsről*²⁾. 1907-ben a vasúti töltés melletti árok szélén talált egy példányt, 1908-ban ott újra talált peloriás *Linariát*. 1909-ben a *Tettye* emelkedés tövében csaknem kizárólag peloriás gyujtovány füveket talált. Rövidesen utána KOSSA GYULA jelenti a Természettudományi Társulatnak³⁾, hogy 1908. év nyarán a *Szob*

*) Der Verf. hat an mehreren Orten der Umgebung von Budapest Pelorien von *Linaria vulgaris* gefunden und will auf Grund der Art und Weise ihres Vorkommens des Zustandekommen der Pelorien auf Bodenverhältnisse zurückführen.

1) Természettud. Közl. 1908. 337. o. Növényfajok keletkezése a természetben.

2) Pótfüzetek a Term. Közlönyhöz 1909. 124. o.

3) Természet. Közl. 1909. 711. o.

melletti *Nagy-Galla* hegy Duna felé eső lejtőjén elég messze a csüstől igen sok szabályos virágú gyujtovány füre akadt. Mind a két helyen 2—5 sarkantyus virágok fordultak elő. De hazánkból nem ezek az egyedüli adatok. A Természettudományi Közlöny 1904-iki évfolyamának a 198-ik oldalán levő «levélszekrény» rovatban látunk egy üzenetet, melyben egy *Fiume* környékéről beküldött növényről DEGEN ÁRPÁD kimutatta, hogy peloriás *Linaria vulgaris*.

Ez azonban az utolsó nyom a peloriás gyujtoványfü hazai előfordulásait illetőleg. Nekem sikerült *Budapesten* a budai hegyek több helyén megtalálnom e kétségkívül ritka növényt. Nem mondhatnám, hogy ez, mint a legtöbb felfedezés a véletlen műve volt. Nem pedig azért, mert én ezt a növényt kerestem, még pedig tervszerűen kerestem. Ugyanis tavaly ősszel talált peloriás *Delphinium consolidák*⁴⁾ előfordulási körülményeiből kiindulva, feltettem, hogy a peloriás *Linaria vulgaris*-nak is hasonló körülmények között kell előfordulnia. Tehát *meg nem művelt réten vagy huzamosabb idő óta parlagon heverő egyébként is terméketlen (agyagos, köves) mezőkön*. A feltevésemben az is támogatott, hogy a *pécsi* lelőhely, melyet én személyesen ismerek, szintén ilyen. Megerősített ebben az is, hogy a laza talajú, jól trágyázott mezőkön buján tenyésző gyujtovány füvek között szorgosan keresve sem találtam sohasem. Énnél fogva kirándulásaimon a fent leírt helyeken kerestem. Az ilyen helyeket azonban nem valami könnyű találni *Budapest* környékén, egyrészt azért, mert minden talpalatnyi földet beültetnek, amely pedig erre nem alkalmas, ott *Linaria* sem fordul elő, de ha előfordulna, közöttük valószínűleg találunk peloriás gyujtovány füvet is.

1910. október 4-én a *Sashegytől* délnyugatra eső dombon találtam az első három példányt. A domb oldalai szőlőkkel és egyéb veteményekkel vannak beültetve, tetején azonban egy festői dolomit sziklaesoportozat ül, mely megakadályozta környezetének megművelését. úgy, hogy ez a darab egy vele kapcsolatos keskeny réttel, mely lenyúlik a völgybe, úgyszólván ősállapotban maradt: ezen találtam az említett három tövet, normális virágokkal bíró, de nem nagyon fejlett *Linaria vulgarisok* között. Az előfordulási körülmények tehát szakasztott olyanok, mint a peloriás szarkaláboké voltak az *Istenhegyen*.

Az egyik tövön 2 ötsarkantyus, 1 négysarkantyus és egy normális virág volt; a másik tövön 2 ötsarkantyus és több normális virág, a harmadikon sok rendes virág között 1 ötsarkantyus virág volt.

Egy héttel később a *Törökvészdülő* legmagasabb dombjának tetején egy m²-nyi területen 20—25 *Linaria vulgaris* példányt találtam peloriás virágokkal. A dombtető mezőinek szélén hatalmas kőra-

⁴⁾ Botanikai Közlemények 1910. 131. o.

kások voltak láthatók, jeléül annak, hogy ott a föld csak úgy volt megművelhető, ha onnan a nagy mennyiségű követ a talajból kidobálták. Az a mező, hol peloriáink tenyésztek nagy mennyiségű normális gyujtoványfüvek közé szigetelve, igen silány talajviszonyokra engedett következtetni. Köves, agyagos talaj, a növények közt tenyéryni csupasz helyekkel, gazdája úgy látszik valaha szőlővel próbálkozott meg rajta.

Több erőteljes elágazó, de nem magas példányt találtam sok peloriás virággal, azonban mindegyiken voltak normális virágok is. Némely tövön csak a esúcsvirágok voltak peloriásak. Számtalan apró példányon csak egyetlen virág volt látható és az is peloriás volt. Általában 2—9 sarkantyusak voltak a párták. A legérdekesebb volt azonban az a példány, melynek peloriás és normális nagy virág in kívül a száruk oldalán kocsánytalanul ülő sarkantyú nélküli peloriás virágok is voltak láthatók, melyek $\frac{1}{3}$ -al kisebbek voltak az előbbieknél.

Ezen sikertől ösztönözötve október 16-án egy már otthon célul kitűzött rétre rándultam ki, mely a svábhegyi Lederer-teleppel szemközt a *Dió-árok* balpartján emelkedő domb oldalán terül el. E helyen két *Linaria vulgaris* találtam mindössze, köztük az egyikén egy kétsarkantyus virágot találtam.

Sokkal jobb aratásom volt azonban egy az *Istenhegyen* levő hasonló jellegű réten, közel ahhoz a szántóföldhöz, melyen tavaly a peloriás szarkalábokat találtam. Itt is körülbelül egy m² területen sok már részben elvirított peloriás gyujtoványfüvet találtam, de sok még teljes virágzásban volt. Normális virágú *Linaria vulgaris*-ok elég nagy számban virágoztak e réten. A peloriásak között sok volt az 5-sarkantyus, de még több volt a 3-sarkantyus. Általában ezen háromsarkantyusak alsó és felső ajakkal voltak ellátva, a felső ajak azonban szét volt hasadva és porzók szabadon látszottak. Ezen, valamint a törökvészi lelőhelyen csodálatosabbnál csodálatosabb rendellenes átmenetek fejlődtek, melyek leírása valóban nagy munkát adott volna.

Mindezekből pedig látható, hogy a peloriás *Linaria vulgaris*-ok főleg a talajviszonyokkal állanak szoros kapcsolatban, még pedig a silány, sovány táplálékot nyújtó talajjal. En ezt azzal igyekeztem megmagyarázni, hogy e helyeken növényünk ősbibb, eredetibb körülmények közé került, mint szerencsésebb társaik, melyek jól művelt és trágyázott talajon zygomorph virágokkal pompáznak. Ugyanis ha elfogadjuk azt a hypothesisist, hogy a kétoldali részarányos virágok ősei sugarasan részarányosak voltak, akkor az actinomorph gyujtoványfüveket az ősz állapotra való visszaütésnek kell tekinteni és így nézetem szerint a talajnak meg nem művelés folytán az őszállapothoz hasonló állapotba való visszaesése váltotta ki a peloriás virágokat.

Peloriás *Linaria vulgaris* pedig nem olyan ritka, mint amilyennek gondoljuk, csak tudnunk kell, hol keressük. Ami pedig e

növénynek a DE VRIES elméletében való szerepét illeti. nézetem szerint, ezek után teljesen tisztázódott. Mind a sarkantyuk számára, mind a párta alakjára vonatkozó különböző fokú átmenetek, továbbá az a tény, hogy peloriás növényeken normális virágokat is találunk és viszont, eléggé igazolják, hogy a peloriás *Linaria vulgaris* a legkevésbé sem alkalmas a mutatio elméletének támogatására.

Jelen megfigyeléseimet a Természettudományi Társulat Növénytani szakosztályának 1910. évi november 9-én megtartott ülésén terjesztettem elő, melyen egynémely felszólalás is történt. Ezekre vonatkozólag, minthogy a Botanikai Közlemények nagyon hiányosan adja elő válaszat, szabadjon itt reflektálnom.

TUZSON JÁNOS szerint a peloriás sajátság öröklődhetik, tehát nincs összefüggésben a talajviszonyokkal. Az a tény, hogy bizonyos mesterkedésekkel a peloriás tulajdonság egy pár ivadékon át fenttartható még nem okvetlenül bizonyít a peloriának fent említett oka ellen. Egyébként is a növényekben van egy bizonyos sajátság arra nézve, hogy szerzett tulajdonaikat bármily körülmények között is megtartják néhány évig. TUZSON állításának pedig ellene szól az, hogy idén a tavalyi helyeken a peloriás *Linariának* még csak nyomát sem leltem, mert egyrészen megművelték e földeket, amit pedig nem műveltek meg, ott más pontokon tünt fel.

THAISZ LAJOS Kassa vidékén talált jól művelt talajban peloriás *Linaria vulgarisokat*. MOESZ GUSZTÁV-nak a *Kickxia spuriára* vonatkozó adata nem lehet azonban ellenérv a *Linaria vulgarisra*. Én magam a *Delphinium consolida* peloriáját csak kiinduló pontnak vettem, mely föltevésemben némileg támogatott, de azért nem merném azt állítani, hogy a *sarkalábra*, vagy bármely peloriás más növényre áll az, amit a *Linariáról* megállapítottam. Ezóta én még három helyen találtam, úgy mint Budán az Istenhegyen, a Diós-Árokban és a Rózsadombon hasonló körülmények között mint a fentiek, peloriás gyujtoványfüvet.

Időközben pedig FODOR FERENCZ értesített arról, hogy 3 év előtt *Nagyváradon* és idén *Nagyszében* környékén kaszálókon, tehát meg nem művelt területeken talált peloriás *Linaria vulgarisokat*. Ezen nagyszámú adatok daczára sem tartom, még e kérdést eldöntöttnek, annyi azonban bizonyos, hogy ez irányban kell valami szabályszerűségnek lenni.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1912

Band/Volume: [11](#)

Autor(en)/Author(s): Feher Jenő

Artikel/Article: [Peloriás Linaria vulgáris előfordulása Budapesten. 275-278](#)